

Iulia Mărgărit

INTERPRETĂRI LEXICAL-ETIMOLOGICE

În cele ce urmează, prezentăm unele interpretări lexical-etimologice pe marginea materialului publicat sub titlul *Completări și îndreptări la DLR*, Litera M II, *Cuvinte neînregistrate*, de Eugenia Contraș [= E.C.]. Din totalul unităților lexicale inventariate de autoare, ne-am oprit asupra câtorva: *măiculioară*, *măierături*, *măluitură*, *mănimală*, *mănușta*, *măruntăia*, *mășteroi*, *măcluie*, *mălcegăios*, *mânzătură*, *mârcaie*, *mățogoiian*, *mehei*, *mihoaste*, *milostenie*, *milostenițe*, *milostivne*, *mireni*, *mireși*, *mireșică*, *mirioară*, *mișomor*, *mlajiță*, *moață*, *muiculeană*, *murală*, *mustireală*. Alegerea acestora a avut drept criteriu, pe de o parte, absența interpretării etimologice, practică în toate celelalte cazuri, pe de altă parte, formularea de noi propuneri în locul celor avansate de autoare.

MĂICULIOĂRĂ s.f. „măiculiță”, cules din Maramureș (*Lexic reg.*, I, 20), apare cu etimologia „**maică** + suf. *-ulioară*”, în interpretarea E. Contraș.

În opinia noastră, analiza ar tolera o anumită completare: prin analogie cu un alt diminutiv din aceeași zonă, derivat cu același sufix, de la o bază sinonimă: *mamă* > *mămulioară*, înregistrat de T. Papahagi, *Maram.*, 123: „– Hei, tu, **mămulioară** mea, / Decât hrană turcilor / Mai bine a peștilor”.

MĂIERĂTURI s.f. pl. „măierişte”, atestat pentru Transilvania (Șustiu-Beiuș, Chest. II, 37/393), în viziunea autoarei, figurează cu rezolvarea „**maier** + suf. *-ătură*”.

Respingem analiza propusă, întrucât formantul în cauză este specializat în derivarea temelor verbale. Luiza Seche (1962: 189) indică următoarele derivate de la substantive, în realitate, denominative aparente: *frunzătura* < *frunză*, *gâlcătură* < *gâlcă*, *gâmfătura* < *gâmfă*, *încrengătură* < *în* + *creangă* (după fr. *embranchement*), *pânzătură* < *pânză*, *râpătură* < *râpă*. Pentru toate formațiile citate, în afara calculului menționat de autoare (*încrengătură*), propunem, ca modalitate de creare, analogia cu deverbale: *frunzătură*, după „modele” de felul *picătură* „totalitatea fructelor *picate* din pom”, cf. DGS II s.v. 2., *gâlcătură*, *gâmfătură* după *umflătură*, *pânzătură* după *șesătură*, *râpătură* după *sur(u)pătură* sau, uneori, poate fi acceptată schimbarea de sufix: *frunzătură* < *frunziș*. În cazul discutat, presupunem că este vorba tot de substituția afixului: *măieritură*, pl. *~i* < *măierişte* (prin Transilv. și Ban.) „locuință și acareturi care se află în afara satului, în locurile de plugărit” (DLR s.v.).

În analiza propusă de E. Contraș, derivatul se separă, într-adevăr, fără probleme, în părțile indicate, dar nu ni se pare suficient, întrucât se încalcă criteriul compatibilității bază/afix.

LR, LXXVI, nr. 1, p. 53–78, București, 2017

MĂLUITŪRĂ (Bucov.) „pictură, portret”, pl. *măluituri*, este inserat fără propunere etimologică.

Consemnat din fosta reg. Suceava pentru rubrica „Vocabular regional” (LR 1963: 153), *măluitură*, ridică probleme doar prin omisiune. Verbul de la care se revendică, *mălui* „a zugrăvi, a picta” < germ. *malen*, cules din Straja-Rădăuți, a fost inclus în DLR ca regionalism.

MĂNIMĂLĂ s.f. (Mold.) „vedenie, fantomă”, preluat din *Gl. reg.*, figurează în listă cu mențiunea „cf. *namilă*”.

Cuvântul pare a fi rezultat prin contaminația sinonimică dintre *mătăhală* „ființă fantastică, de mărime enormă și cu înfățișare îngrozitoare”, cu atestare în Moldova (DLR) și *animală*, var. de la *animal*, prin apropiere de *vită* (DA), cu circulație, ca injurie, atât în Muntenia (DGS I) s.v. cât și în Moldova, după cum probează unele texte beletristice (*Dacă n-aș trăi pe lângă moara asta ca un pui de animală, aș fi pierit, ca și toți ceilalți săteni, de pe lumea asta*, M. Sadoveanu, *Opere*, vol. XVII, p. 489. *Numai oile au înțelegerea deplină pentru poruncile celui ce le cârmuiește; pe când calul e o animală îndărătnică, fără ascultare cătră stăpânirea lui*, M. Sadoveanu, *Opere*, vol. XVI, p. 343).

Despre **MĂNUNȚĂ** „a amenința” se oferă următoarele informații: a fost preluat de la T. Papahagi, *Gr. Maram.*, 225, care îl consideră derivat de la *mână*. În DLR figurează un verb *mănunța*, ca variantă de la *mărunți* < *mărunt*. E. Contraș remarcă faptul că *mănunța* „pare a fi apropiat, ca formație, de *mănânțala* din DLR «a amenința, a ocări», pentru a cărei etimologie se face trimitere la *amenința*”.

Trimiterea dicționarului-tezaur se justifică: *amenința*, prin vocala de început poate fi asimilat formațiilor verbale cu prefixul *a*, moștenite din latină, care pe terenul limbii române au dezvoltat dublete simple de felul *a amesteca/mesteca; acoperi/coperi*. De altfel, DA s.v. *amenința* înregistrează var. *menința*: *Că aud din depărtare, / Răsunând dușmane pasuri, / Menințând barbăre glasuri* (Alecsandri, P. II, 12). Dacă admitem crearea unei variante fonetice, *mănința*, prin rostirea dură a labiale inițiale, și apoi prin închiderea vocalică [i] > [î], atunci ar rezulta *mănința*. Apropierea de *mănunț* adj. „mărunt”, *mănunța* vb. „mărunți”, forme uzuale în Maramureș, ar fi favorizat crearea omonimului *mănunța* „a amenința”, semnalat de T. Papahagi. Varianta, în combinație cu suf. iterativ *-(ă)li*, ar putea constitui analiza verbului *mănanțali* > *mănanțala* (cf. Graur 1936: 92–93: *coteli, mângăli*), înregistrat în DLR pentru Transilvania. Semantismul acestuia, „a amenința” (*mănanțalez cu jejetu*, ALR II 4592/272 ap. DLR) și „a ocări” (*nu tot mănanțala, c-oi vini la tini! ib.*) corespunde unor acțiuni repetitive. Ipotetica variantă primitivă, *mănanțali*, ar fi schimbat conjugarea prin atracția verbului *mănanța/mănunța* „a amenința”.

MĂRUNȚĂIA vb. I tranz. (Munt.) „a mărunți”, v. *mărunt*. Eugenia Contraș a identificat verbul cu înțelesul „a mărunți (pământul arat)” în Oltenia (Vâlcea): *După ce arăm, mărunțaiem locu ăla să fie gras unde pui cânepa* (TDM I, 4, pct. 671, Boișoara).

Pentru explicarea originii se face trimitere la baza *mărunt*, dar verbul s-ar analiza, și prin *măruntăi* s.f. pl. „lucruri mărunte” (DLR s.v. *măruntaie* II.1.). Pentru credibilitate, am apelat la cazuri similare, în privința soluțiilor adoptate de dicționare, pentru explicarea acestora: *mărunțișă* < *mărunțiș*, ca și *mărunțușa* < *mărunțuș* (v. DLR, pentru ambele verbe). Totodată, menționăm că *măruntăia* vb. este confirmat de *Gl. Olt.*, *Gl. Munt.* și DGS II. Crearea acestui verb reflectă tendința vorbirii populare către claritate maximă, astfel încât fiecărui adjectiv îi corespunde o formă verbală în concordanță cu însușirea exprimată. Verbele (cvasi)sinonime *mărunți*, *mărunțișă*, *mărunțușa*, *măruntăia* exprimă acțiuni în care obiectul este făcut *mărunt*, *mărunțiș*, *mărunțuș*, *măruntăi*.

MĂȘTEROI s.m. (Transilv. și adjectival) „(tată) vitreg”: *Tată mășteroi* – ALR I/II, h. 154/831. Pl. *mășteroi*. Analiza etimologică propusă are în vedere componentele: „**mașter** + suf. -oi”.

Dezaprobam soluția autoarei, considerând că *mașter* s.m. nu poate fi bază de derivare în acest caz. După cum *văduvoi* (în loc de *văduv*) reprezintă perechea pentru *văduvă* și se explică prin derivare de la baza feminină, cu suf. moțional corespunzător, pentru a face mai pertinentă deosebirea dintre forme, în funcție de genul gramatical: *văduvă* – *văduvoi*; după cum *mâțoi* „masculul *măței*” (*Șez.* VII, 182) (în loc de *măț*) se analizează prin baza derivativă *măță* (Pascu, *Suf.* 111), tot astfel și *mășteroi* a fost creat (în loc de *mașter*) de la *mașteră*, pentru a departaja, mai pregnant, în cadrul cuplului, numele corespunzătoare pe genuri: *mașteră* > *mășteroi*. Mai adăugăm și faptul că analiza propusă corespunde unui augmentativ.

MĂCLUIE s.f. (Olt.) „loc mocirlos” a fost identificat în FOM I, 433. Pentru origine, autoarea se limitează la indicația „cf. *mlacă*”.

Sugestia nu este suficientă nici în general, și nici în special, căci în lista de „completări” figurează **MLĂCUIȘTE** (estul Banatului) „mlaștină”, atestat în aceeași sursă: FOM I, 434. Și în acest al doilea caz, pentru explicarea cuvântului figurează aceeași trimitere: „de la *mlacă*”. Analiza însă nu confirmă indicația: prin separarea formantului *-iște* rămâne o altă bază derivativă decât *mlacă*: *mlăcuie*. Analizabil, acesta din urmă relevă părțile componente: *mlacă* (abia aici!) + suf. *-uie*. Baza diminutivală relevată, *mlăcuie* (cf. *cărăruie*, *ferestruie*, *livezuie*, după DA), prin atașarea derivativului *-iște*, își pierde calitatea imprimată de suf. *-uie*, intrând în categoria substantivelor colective, căci definește un spațiu plin de *bălți* [= *mlăcui*]. De fapt, DI a înregistrat *bălțuie* care ar fi putut stimula derivarea unui sinonim (cu o condiție: să circule în Oltenia!), iar *Gl. Argeș*: *bălțiște* „loc apos, mocirlos” (*Mi s-a-nfundat căruța într-o bălțiște*), la rândul lui, potențial model pentru *mlăcuiește*, ca, de altfel, și *lăcoviște*, atestat în NALR – Olt., h. 520. Dar derivatul *mlăcuie*, reperat, indirect, în structura *mlăcuiește*, prezintă interes pentru celălalt lexem anunțat: *măcluie*. Pentru explicarea acestuia presupunem un accident fonetic (metateză), cu rezultatul (*mlăcuie* >) *măcluie* > *măcluie*.

În favoarea identității derivatului *mâcluie*, pledează și un alt element lexical din listă (v. *infra*: *mârcaie*):

MÂLCEGAIÓS adj. (Mold.) „ud, cu multă apă”. Este atestat de Arvinte, Term., 156 (*Lemn mâlcegaios*) și explicat corect de autoare: **mâlcegai** + uf. *-os*.

Fără adjectivul corespunzător, DLR a înregistrat substantivul-bază, cu multiple atestări, Pascu, *Suf.*, 202, DR X, 430, 431, *Şez.* III, 70. Dar același DLR nu a rezolvat convingător etimologia numelui, propunând *mâlced* + suf. *-ai* (prin apropiere de *mucegai*, *putregai*). Atestat, între altele, în *Şez.* III, 70, *mâlcegai* „lemn umed care începe a putrezi” conține în glosă elementele care ar putea, prin suprapunere, să-i explice originea: *mâlced* (= lemn umed) + *putregai* (lemn care începe a putrezi). În plus, *-ai*, în limba română, nu constituie un afix cu o identitate clară. Pascu, *Suf.*, 199 ilustrează formantul cu următoarele derivate (unele întrebuițate la plural), în totalitate discutabile, *cotorai* „catrafuse”, *pițigaie* „găteje subțiri”; altele la singular: *hărmălaie* „mulțime zgomotoasă”, *potaie* „grămadă de câini”, *păhaie* „câine”; augmentative propriu-zise: *măglai* < *măglă* „movilă”, *mătăhaie* < *mătăhală*, *bobotaie*, *vălvătaie*, *pălălaie*; augmentative depreciative: *mărhaie*; derivate care exprimă conținutul *mucegai* < **mucigus* = *mucidus*, *muced*, *putregai* < **putrigus* = *putridus*, rom. *putred*; *vânătaie*, pl. *vânătai* < *vână*t. Claudia Tudose (1978: 26) exemplifică sufixul minimal și la fel de discutabil: *vătrai* „vătrar” și *măsaie* „față de masă”.

MÂNZĂTURĂ¹ s.f. (Transilv.) „țarină lăsată în părăsire” (Tulgheș, Gheorgheni / Chest. IV, 123/572), fără explicație asupra originii. Menționăm că s-a consemnat răspunsul unei eleve de liceu.

Cuvântul, preluat din *Chestionarul toponimic* Pușcariu, ar fi putut apărea analogic. Pentru a explica crearea acestuia ne folosim de un „artificiu de calcul”, în sensul că implicăm în derivare un termen atestat în aria sudică: *mânz* „clin de teren rămas nearat între două brazde”. Înregistrat în jud. Buzău (DGS II s.v.), *mânz* ar fi putut avea ecouri în graiurile de dincolo de munți. Cât privește derivatul *mânzătură*, s-ar fi creat, analogic, după *arătură*, eventual, *părăsitură* („?”), dacă este cunoscut în zonă, date fiind calitatea nominală a bazei și specializarea afixului în deverbale (cf. *supra*, *măierături*).

MÂRCŪIE s.f., cu circulație tot în Olt., cu sens apropiat de *mâcluie* „loc mlăștinos, noroi” (cf. *supra*), este semnalat pe baza atestării din aceeași sursă: FOM, I, 434. E. Contraș indică și *mârcăi* s. (*id. ib.*) făcând trimitere la *mârculă* „noroi, loc umed”, atestat de Costin, *Gr. Băn.* I, 134 numai ca pl.: *mârcule*.

În cazul lexemului *mârcaie*, dacă reconstituim accidentul fonetic, obținem var. *mâlcaie*. Prin raportare la cuvântul analizat anterior, *mâcluie*, constatăm că *mâlcaie* reprezintă o altă var., creată prin metateză, de la care, prin disimilare se obține *mârcaie*.

¹ Mulțumim, și pe această cale, kolegi Doina Grecu de la *Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”* din Cluj, pentru informația științifică furnizată.

MÂȚOGOIÁN s.m. „pisoi, motan”: *Avea p-aici un mâtogoian d-ela mare, mortan, cum să zice cătă el* (Bîrlea A.P. I, 126, cf. III, 328).

Indicația autoarei referitoare la origine: „de la **mât**” a lăsat problema etimologiei deschisă. În acest sens, considerăm că e vorba de un derivat suprasufixat „convergent”, întrucât afixe, adăugate în trepte, toate sunt augmentative, în cazul de față (Dimitrescu 1958: 241–255): *mâtog*, *mâtogoi*, *mâtogoian*. Noua calitate devine certă prin reluarea pleonastică și sinonimică *mâtogoian d-ăla mare, mortan*.

MEHEI s.m. (Maram.) „hamei”, este ilustrat cu un citat corespunzător: *Găsi și el pe-aco o sfoară de mehei făcută* (Bîrlea, A.P. II, 464, cf. *id.* III, 328, Lexic. reg. II, 112).

Cuvântul, lipsit de indicații asupra originii, se explică luând în calcul var. *hemei*, înregistrată de SDLR pentru Moldova, față de *hamei* pentru Muntenia, de altfel, forma din limba standard care continuă etimonul slav *chumelĭ*, și *hămei* pentru Transilvania. Varianta pentru Moldova este confirmată în *Șez.* I, 212. Este foarte posibil ca aceeași variantă să aibă curs și în Maramureș, după cum demonstrează rezultatul accidentului fonetic.

Pentru **MILOÁSTE*** s.f. pl. (Maram.) „iele” (*I-o luat mîloastele pe sus* – Arh. Folk. VI, 271), în loc de orice altă indicație etimologică, autoarea se limitează la cf. *miloste*.

În aceste condiții, ar trebui să acceptăm relația *miloste* s.f. înv. „milă” (DLR) > *mihoaste*. Mult mai firească ni se pare o alta: *mihoaste/mihostive*, regionalism eufemistic pentru *iele*, cu multiple atestări în DLR (Marian S.R. II, 226, Candrea, F. 161, Pamfile, Dușm. 260, Mat. Folk. 1553, Arh. Folk. I, 207), de la care, prin derivare post-nominală, s-ar fi obținut cuvântul prezentat.

MILOSTÉNE s.f. pl. (Maram.) „iele” (*Sânt mihostene care fură prunci mici* – Arh. Folk., VI, 227), din punctul de vedere al etimonului este corelat cu slavonul mediobulgar *mihostinija*.

În locul originii avansate, propunem calea internă de creare a cuvântului, analizabil în *miloste* (cf. *Proslăvim pentru [acea] mihoste mare ce are el pentru noi* – Cod. Tod. 192, după DLR) + suf. *-ean*. Așa cum cineva din casa sau familia (neamul) unui popă a fost numit *popoan* (*popeni* „neamuri de-a popei” – *Șez.* V, 117) ori altcineva care întreține relații conflictuale permanente și-a atras numele de *câinean* (v. *Câineni* „să au rău unii cu alții, d-aia să zice așa” – Vârcol, *Vâlcea*, preluat în DA s.v. *câne*), putem considera că și cine manifestă *miloste* în raporturile cu oamenii, mai ales în calitate de ființe supranaturale, merită un nume de maximă transparență lexicală: *mihosteană, mihostene*.

MILOSTÉNIȚE s.f. pl. (Maram.) „iele” (*O luat-o și-o dus-o bosorcăile ori mîihosteîțăle la Piatra Săpânții* – Arh. Folk. VI, 276) nu dispune de indicații etimologice.

* Cuvântul figurează fără accent, absent în sursa originală.

Analizabil în *milostean* (*milostene*) + suf. *-iță*, derivatul pare un nume de agent denumind persoana care manifestă însușirea exprimată de bază *miloste(an)* (cf. *clăcan* > *clăcăniță*, Tudose 1978: 323). Prin urmare, *milostenițele* sunt ființe supranaturale pentru care *miloste* exprimă un principiu de conduită. Problema accentului aberant, pentru derivatul în *-iță*, s-ar putea explica, eventual, ca și cazurile *dóctoriță*, *félceriță*. Presiunea accentuală a masculinelor asupra moționalelor feminine aici i-ar reveni bazei *milosténe* > *milosténițe*.

MILOSTÍVNE s.f. pl. (Maram.) „iele” (*Milostivnele vin cu vânt, cu fouaș mare* – Arh. Folk. VI, 277) apare în listă fără repere etimologice.

Cuvântul ar putea reprezenta rezultatul unei modificări analogice. Considerăm că lexemul implicat ar fi *milostivnic*, ~-ă, adj. și subst., frecvent în limba veche, mai apoi, retras în lexicul dialectal: *Milostivnicul vădanilor, orfanilor și a săracilor* (Șez. V, 78). În posibila relație *milostene/milostivnice* nu excludem ipoteza unei schimbări datorate analogiei: *milostivne* (< *milostivnice*), după *milostene*, și nici posibilitatea unei pseudoanalize, încheiate prin separarea afixului presupus: *milostivnice, milostivne*. Mai adăugăm și faptul, nu lipsit de importanță, după DLR, că pentru Banat și Oltenia *milostivnic* II a fost semnalat ca eufemism în aceleași superstiții: *Milostivnice sunt niște ființe curate cari fac bine, dacă află bine, iar dacă află rău, necurățenie, ele strică* (Chest. V, 180/37, după DLR).

MIRÉNI s.m. pl. (vestul Transilv.) „miri, însurăței”, atestat de Teaha, C.N. 242.

Explicația autoarei „de la **mire**”, ar suporta o completare de felul „probabil după *căseni* „persoane care locuiesc într-o casă”. Argumentul ar consta în posibilitatea de corelare, prin domeniul comun de referință, al gospodăriei întemeiate și de viitor, *căseni/mireni* și prin perspectiva foarte apropiată de asimilare a *mirenilor* la *căseni*.

MÍREȘI s.m. pl. (vestul Transilv.) „miri, însurăței”, cu o unică atestare în Teaha, C.N. 242, de altfel ca și în cazul derivatului precedent.

Indicația autoarei „de la **mire**”, nu ne ajută să întrevădem modul de creare al cuvântului. În acest sens, presupunem ca explicație posibilă, derivarea regresivă de la *mireșică*, dacă ar circula și în valea Crișului Negru (v. *infra*). Prin falsă interpretare a derivatului afectiv (Pușcariu 1937) s-ar fi obținut singularul *mireș* s.m., sinonim pentru *mire*, cu pluralul *mireși* = *miri*.

MIREȘICĂ s.f. (Munt.), diminutiv de la *mireasă*, este explicat prin analiza „**mireasă** + suf. *-ică*”.

Derivat paronim în raport cu *miresică, mireșică* a fost reperat de autoare în TDM I, 109, pct. 682, Cetățeni, Argeș: „— *Bine v-am găsit, mireșică!*”. Ulterior, derivatul a fost inclus în *Gl. Munt.*, și mai apoi în DGS II. Modificarea *miresică* > *mireșică*, cel puțin pentru zona în care a fost atestat lexemul, s-ar explica nu numai prin derivare propriu-zisă (cf. *Gl. Argeș, mireși* „a se face mireasă”, *mireșit* „faptul de a fi mireasă”), ci și prin analogie cu *nășică*, personaj nu numai important în

ceremonialul nunții, ci și foarte apropiat de *mireasă*, unele momente din ritual, consumându-se cu participarea exclusivă a amândurora. Succesiuni de tipul *nășica ia miresica de mână* ar fi înlesnit modificarea fonetică.

MIRIOĂRĂ s.f. (Maram.) „mielușea de un an; mioară”. Izv. XVI, 359, Bîrlea L.P.M. II, 490, pl. *mirioare*, nu este însoțit de indicații privitoare la origine.

Dată fiind situația de mai sus, ne propunem o posibilă explicație. DLR înregistrează *mirioară* var. s.v. *mereioară* s.f. „viorea”. Pentru etimonul acestuia, amintitul dicționar prezintă analiza *mieriu* adj. „de culoare albastră” + suf. *-oară*. Derivatul, răspândit în aria nordică, ar fi putut produce confuzie în „impact” cu *mioară*. Prin forța lucrurilor, *mioară* și *mirioară* aparțin lexicului păstoresc, intersectarea lor fiind favorizată de păscutul zilnic în spații presărate cu *mirioare*. În plus, similitudinea complexelor sonore, până la paronimie: *mirioare/mioare*, sporește șansele de confuzie între termeni. Un context de felul *Fluier tace, turma-ntoarce / Tot o-ntoarce pe răzoare / Ca să-și pască mirioare* (Bîrlea, B. 104), ambiguu prin cel de al treilea vers, ar fi putut duce prin paronimia: *mirioare/mioare* la suprapunerea semantico-formală a celor două lexeme. Secvența *să-și pască mirioare*, susceptibilă de două interpretări semantice diferite: [despre cioban] „să ofere oilor sale păjiști cu viorele [= mirioare]” sau „să-și pască oile [= mirioare], pur și simplu” ar fi prilejuit percepția unui posibil diminutiv *mirioare* în raport cu *mioare*.

MIȘOMÓR s.n. sg. (Olt., Munt.) „mulțime, grămadă” figurează în listă fără explicații etimologice, autoarea limitându-se la atestările din LR și Lexic reg.

Cules din localitatea Amărăștii de Jos, Caracal, pentru rubrica „Vocabular regional” din LR, VIII, nr. 5, 1959, 73 cu semantismul „mulțime mare [sic!], mușuroi” și din fostul raion Roșiori de Vede, cu același înțeles: *La târg era vite, mișomor* (Lexic reg. II, 70), cuvântul în discuție pare rezultatul contaminăției sinonimice dintre *mișină* „mulțime, droaie de ființe mici” (v. DLR s.v. 3.) și *omor* [fig.], cu sens apropiat (cf. *omor de lume* „înghesuală mare, îmbulzeală, prăpăd – Gl. Argeș, s.v.). În afară de modalitatea creării spontane a cuvântului, avem în vedere și posibilitatea creării deliberate, prin deraiere lexicală, cu același punct de plecare, *mișină*.

MLĂJIȚĂ (Estul Munt.) „răsadniță” figurează fără indicații etimologice. Cuvântul a fost identificat de autoare în graiurile muntenești: TDM II, 660, pct. 739, Vadu-Sorești, Buzău.

Citatul ales confirmă sensul propus: *Locu trebuie arat bine ăla care-l duci să-l răsădești din mlajiță*. Precizarea informatorului din fragmentul selectat de E.C., *să răsădești din mlajiță*, are în vedere plantele care urmează să fie transferate din răsadniță în terenul agricol. Cuvântul pierdut sau ignorat de DLR, impune soluționare etimologică. În DGS II se află poziționat s.v. *mranită* „răsadniță amenajată pe bază de pământ îngrășat cu gunoi fermentat și descompus”, împrumut de origine slavă, care, la nivelul lexicului muntenesc, a dezvoltat mai multe variante fonetice. Le amintim pe cele care ar putea să ne conducă spre *mlajiță*. De

la *mraniță*, prin disimilare a putut apărea *mlaniță*, care în limitele unei secvențe de tipul *loc îngrășat cu mlaniță*, prin propagarea șuierătoare [ș], s-ar fi modificat în *mლაშიță*. Repetarea aceluiași proces de disimilare în contact ar explica *mlajniță*, simplificat în cele din urmă în *mlajiță*.

MOĂȚĂ s.f. (Munt.) „dantelă care se pune la mânecile și fustele cămășilor” [sic!] LR 1961, 318 – pl. *moațe*. Definiția și sursa epuizează informațiile asupra cuvântului anunțat.

Cunoscut în Muntenia, mai ales în var. de pl. *tant.*, *moațe*, este înregistrat în *Gl. Munt.*, pct. 799 (Drăcșănei, Teleorman) și pct. 832 (Chirnogi, Călărași): *Le puneam la ștergare, la șervete, făceam moațe, pă marne, ca să fie frumoase* (pct. 832). Sensul „ciucuri pe marginile ștergarelor sau la poalele unor obiecte de îmbrăcăminte” este vechi. A fost înregistrat în DLR s.v. *moț 2: Seimenii călări, înarmați și îmbrăcați în haine roșii și moțuri galbene* (Filimon, O. 302). În cazul obiectelor țărănești, de podoabă, din Muntenia, la un moment dat, ciucurii reprezentau terminația unei dantele cu care adesea alternau. Prin extensie, și aceasta din urmă s-a numit identic, mai ales că, uneori, dantela însăși se termina cu ciucuri, sau, în alte cazuri, terminațiile sugereau, prin inegalitățile lor, asemănarea cu ciucurii.

MUICULEĂNĂ s.f. „muichiță”, în glosa autoarei, are curs în Oltenia, fiind preluat din Ciușanu, *Gl.*

Autoarea face mențiunea, ireproșabilă, de altfel, „de la **muică**”. Pe lângă aceasta, adăugăm și faptul că ar putea reprezenta o formație analogică după *mămuleană* (cf. DVIII, 37, *Maram*, 122, *ap.* Tudose 1978: 240) sau *măiculeană* (Trans. sud-vest, nord – DV XXII, 138, *ap.* Tudose *id.*, *ib.*), derivate sinonimice preexistente.

MURĂLĂ, înregistrat în sud-vestul Olteniei, cuvântul semnifică „murare”, cu alte cuvinte, „topitul cânepii”. Este însoțit de analiza „**mura** + suf. *-eală*”.

Citatul ilustrativ susține semantismul propus: *O băgăm în apă la murală* [cânepa], *o ținem la mural-acolo vo trei zile* (TDO, 206, pct. 948, Ilovița, Mehedinți). În completarea analizei menționate, adăugăm atestarea verbului-bază din același ținut: [Cânepa] *o culegem, o ducem la Motru, ne băgăm în apă, o băgăm și o murăm* (TDO, 242, pct. 956, Butoiești, Mehedinți). Derivatul *murală* pare neobișnuit, iar verbul nici nu figurează între cele nominalizate de Elena Ciobanu 1960: 130–131 ca virtuale baze derivate pentru *-eală*. Impulsul creării acestui nou derivat se datorează lexemului specializat din terminologia cânepii, la rândul lui, un deverbial, *topeală*, atestat multiplu pentru aceeași zonă (*Gl. Munt.*, DGS II s.v.): *Cânepa o băgăm la topeală-n baltă ș-o topim, ș-o scoatem ș-o bătem* (*Gl. Olt.*, pct. 967, Salcia, Mehedinți).

MUSTIREĂLĂ s.f. (Bucov.) „must, zeamă din gunoiul vitelor” – LR 1963, 154. Și *mustureală*, *id. ib.* Pentru origine se face mențiunea „de la **must**”.

În locul indicației cu totul insuficiente, propunem, după DLR, sinonimele *mustireăț* (ALR I 968/522, 574, ALR II 6397/574) și *mustureăț* (I. Cr VI, 29,

CV 1951, nr. 6, 28, ALR I 968/532, Arvinte, Term., 157), ambele variante de la *mustăreață* 4., comunicat din Marginea – Rădăuți (v. DLR), de la care, prin substituție de sufix s-ar fi putut obține *mustireală*, respectiv *mustureală*.

BIBLIOGRAFIE

- ALR I, II = *Atlasul lingvistic român*. Publicat de Muzeul Limbii Române din Cluj, sub conducerea lui Sextil Pușcariu: partea I (ALR I), vol. I–II, de Sever Pop; partea a II-a (ALR II), vol. I și *Suplement*, de Emil Petrovici, Cluj, 1938 (I/I); Sibiu, Leipzig, 1942 (I/II); Sibiu, Leipzig 1940; (II/I); Sibiu, Leipzig, 1942 (II/Suplement).
- Arh. Folk. = *Anuarul Arhivei de folklor*. Publicat de Ion Mușlea. Cluj-București, Academia Română, anul I, (1932) ș.u.
- Arvinte, Term. = V. Arvinte, *Terminologia exploataării lemnului și a plutăritului*. În *Studii și cercetări științifice* (Iași), Anul VIII (1957), fasc. I, 1–185.
- Bîrlea, B. = Pr. I. Bîrlea, *Balade, colinde și bocete din Maramureș*. București, Editura Casei Școalelor, 1924.
- Bîrlea, A.P. I–III = Ovidiu Bîrlea, *Antologie de proză populară epică*. [Vol.] I–III. [București], Editura pentru Literatură, 1966.
- Bîrlea, L.P.M. I–II = Ion Bîrlea, *Literatură populară din Maramureș*. [Vol.] I–II. [București], Editura pentru Literatură, 1968.
- Ciașanu, Gl. = G. F. Ciașanu, *Cuvinte din județul Vâlcea*. București, 1931.
- Ciobanu 1960 = Elena Ciobanu, *Sufixul -eală*, în *Studii și materiale de formare a cuvintelor*, vol. al II-lea, 129–139.
- Contraș = Eugenia Contraș, *Completări și îndreptări la DLR*, Litera M II, *Cuvinte neînregistrate*, în LR, XXXI, nr. 1, 1982, 21–31.
- Costin, Gr. Băn. I = Lucian Costin, *Graiul bănățean*. Studii și cercetări. Vol. I. Timișoara, Institutul de Arte Grafice „Cartea Românească”, 1926.
- DA = Academia Română, *Dicționarul limbii române*, București, 1913–1948.
- DGS I, II, III = *Dicționarul graiurilor dacoromâne sudice*. Vol. I. Literele A–C, 2009. Vol. II. Literele D–O, 2010. Vol. III. Literele P–Z, 2011. Coordonator: Maria Marin. Autori: Ion Ionică, Maria Marin, Anca Marinescu, Iulia Mărgărit, Teofil Teaha. București, Editura Academiei Române.
- DI = Dicționar Invers. București, Editura Academiei, 1957.
- Dimitrescu 1958 = Florica Dimitrescu, *Note asupra relației dintre augmentative și diminutive în limba română*, în *Omagiu academicianului Iorgu Iordan cu prilejul împlinirii a 70 de ani*. București, 241–255.
- DLR = Academia Română, *Dicționarul limbii române* (DLR). Serie nouă, București, 1965 ș.u.
- DR = „Dacoromania”. Buletinul Muzeului Limbii Române, condus de Sextil Pușcariu. Cluj, I–XI, 1920–1948.
- FOM I = *Folclor din Oltenia și Muntenia*. Texte alese din colecții inedite. Vol. I [București], Editura pentru Literatură, 1967.
- Gl. Argeș = D. Udrescu, *Glosar regional Argeș*, București, Editura Academiei, 1967.
- Gl. Munt. = *Glosar dialectal. Muntenia*, de Maria Marin, Iulia Mărgărit, București 1999.
- Gl. reg. = V. Arvinte, D. Ursu, M. Bordeianu, *Glosar regional* [București], Editura Academiei, [1961].

- Gl. Olt.* = *Glosar dialectal. Oltenia*. Academia Republicii Socialiste România. Centrul de Cercetări Fonetice și Dialectologice. Întocmit sub conducerea lui Boris Cazacu de Galina Ghiculete, Paul Lăzărescu, Nicolae Saramandu și Magdalena Vulpe. București, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1967.
- Graur 1936 = Al. Graur. *Notes d'étymologie roumaine*, în *Bulletin linguistique*, IV, 64–119.
- Izv. = Izvoarașul. Revistă de muzică populară. (Din 1922, subtitlul Revistă de muzică, artă populară și folclor). Redactor: G. N. Dumitrescu-Bistrița. Bistrița, Jud. Mehedinți, Tipografia și Legătoria de Cărți Victor P. Măldărescu. 1919–1941.
- Lexic. reg. I = Lexic regional, I, redactor coordonator: Gh. Bulgăr, 1960 (Societatea de Științe Istorice și Filologice).
- LR = „Limba română”, București, 1952 ș.u.
- Papahagi, *Maram.* = Tache Papahagi, *Graiul și folclorul Maramureșului*. București, Cultura Națională, 1925.
- Pascu, *Suf.* = Dr. G. Pascu, *Sufixele românești*, Editura Academiei Române, București, 1916.
- SDLR = August Scriban, *Dicționarul limbii românești (etimologii, înțelesuri, exemple, citațiuni, arhaizme, neologisme, provincializme)*. Edițiunea întâia, Iași, 1939.
- Seche 1962 = Luiza Seche, *Sufixul -ură (-atură, -ătură, -etură, -itură, -sură, -tură)*, în *Studii și materiale de formare a cuvintelor*, vol. al III-lea, 187–196.
- Șez. = *Șezătoarea*. Revistă pentru literatură și tradițiuni populare. Director: Artur Gorovei, Fălțiceni. Anul I, 1892 ș.u.
- TDM, I–II = *Texte dialectale. Muntenia*, sub conducerea lui Boris Cazacu. Vol. I, de Galina Ghiculete, Paul Lăzărescu, Maria Marin, Bogdan Marinescu, Ruxandra Pană, Magdalena Vulpe, București, 1973; vol. II, de Paul Lăzărescu, Maria Marin, Bogdan Marinescu, Victorela Neagoe, Ruxandra Pană, Magdalena Vulpe, București, 1975.
- TDO = *Texte dialectale. Oltenia*, publicate sub redacția lui Boris Cazacu, de Cornelia Coșuț, Galina Ghiculete, Maria Mărdărescu, Valeriu Șuteu și Magdalena Vulpe, București, Editura Academiei, 1967.
- Teaha, C. N. = Teofil Teaha, *Graiul din valea Crișului Negru*. [București], Editura Academiei Republicii Populare Române, 1961.
- Tudose, *Derivarea* = Claudia Tudose, *Derivarea cu sufixe în româna populară*, București, 1978.
- Vîrcol = V. Vîrcol, *Graiul din Vâlcea*. București, Atelierele Grafice Socec et &, 1910.

INTERPRÉTATIONS ÉTYMOLOGIQUES

(Résumé)

Earticle présente un groupement d'interprétations étymologiques en marge du matériel *Completări și îndreptări la DLR, Litera MII, Cuvinte neînregistrate*, publié par Eugenia Contraș en LR, XXXI, no. 1, 1982, 21–31. On a selecté, du total du matériel exposé par l'auteur les unités lexicales qui n'avaient pas d'indications étymologiques ou d'autres, que nous avons complétées ou pour lesquelles nous avons fait des suggestions.

Cuvinte-cheie: analiză etimologică, derivate convergente, derivate denominative, derivaie lexicală, soluție etimologică.

Mots-clé: analyse étymologique, dérivés convergents, dérivés dénominatifs, déraillement lexical, solution étymologique.

*Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti”
al Academiei Române, București, Calea 13 Septembrie nr. 13*